

FANTASMELE DE ACȚIUNE ÎN ABORDAREA COPIILOR PREȘCOLARI PRIN PRISMA PARADIGMEI PSIHANALITICE

Diana ANTOCI, dr. conf. univ.

Catedra Psihopedagogie și Educația Preșcolară, UST

Olga ISAC, masterandă

programul Psihologie și Consiliere educațională, Catedra PEP, UST

Rezumat. În articol este scos în evidență fenomenul *fantasmei*, prezentat ca unul dintre cele mai importante elemente de bază ale psihanalizei, evidențiind legătura strânsă dintre conștient și inconștient. Sunt luate în considerare conștientizarea fantasmului și rezoluția simbolică a acestuia în procesul dezvoltării și maturizării copilului, printr-un aspect psihoterapeutic. Se acordă o atenție deosebită ambiguității acestui concept, complexității, dezvoltării și originii sale prin prisma paradigmei psihanalitice, revelată succesiv.

Cuvinte cheie: fantasmele de acțiune, relația mama-copil, inconștient, conștient, dorința de acțiune.

Abstract. The article emphasizes the phenomenon of phantasm, presented as one of the most important basic elements of psychoanalysis, highlighting the close connection between conscious and unconscious. Awareness of phantasm and its symbolic resolution in the process of development and maturity of child are taken into account, through a psychotherapeutic aspect. Particular attention is paid to the ambiguity of this concept, its complexity, development and origin through the prism of psycho-analytical paradigm, revealed successively.

Key-words: action phantasm, mother-child relationship, unconscious, conscious, desire to act.

Introducere. Fiecare ființă umană trebuie să se adapteze mediului în care trăiește, prin urmare, ne naștem cu o dorință profundă de a cunoaște, deci explorarea fiind o axă care organizează dezvoltarea ființelor umane. Toți copiii au o forță interioară care îi mobilizează pentru a cunoaște și explora așa numită unitate epistemică, adică prezintă o dorință puternică de a cunoaște și explora: pe ei înșiși, pe aproapele său, obiectele și spațiul în care se găsesc. Călătoria către activitatea autonomă și explorarea începe de la acest impuls către cunoaștere. Motorul său este acțiunea - încărcată de inițiative, dorințe și fantasme, îmbogățită de competențele sale și dezvoltată de un mediu favorabil oferit de adult.

Este evident că există o relație strânsă între modul de a fi al copilului, comportamentul său și performanțele sale în cadrul unei instituții educaționale. În cazul unui copil aflat în dificultate, într-o instituție, simțind nesiguranța afectivă profundă, sărăcia sau invazia imaginarului său, slăbiciunea abilităților sale de analiză, sunt frecvent la originea atât a blocurilor relaționale, cât și a dobândirii de cunoștințe, cele de care un educator, profesor, psiholog este capabil să se ocupe în cadrul instituției.

Din perspectiva oferirii și dezvoltării ajutorului, ne-am întrebat despre importanța și locul observării și a analizei amănunțite a psihicului, despre condițiile cele mai favorabile pentru implementarea lui, în special despre rolul educatorului în procesul observațional și despre rolul referințelor teoretice care ar permite să definim și înțelegem indicatorii esențiali ai tulburărilor de maturizare a copilului. În legătură cu aceste probleme, avansăm într-o

propunere prin care încercăm să fim în concordanță cu concepțiile filozofice, psihologice, pedagogice și instituționale pentru a ajuta copilul care are dificultăți într-o instituție preșcolară, prin analiză – depistare, intervenție – adaptare.

În același timp, concepția particulară a relației educaționale, preventive și terapeutice oferă o viziune mai largă a proceselor care stau la baza abilităților motrice din copilărie și oferă o serie de resurse tehnice care au îmbogățit domeniul al altor discipline implicate în dezvoltare, sănătate și pedagogie, recunoscându-le ca un instrument de cunoaștere profundă și înțelegere a dinamicii psihologice a copilului prin calea senso-motorie, a unității sale conștiente și inconștiente.

Se găsesc educatori, profesori, care nu au maleabilitatea necesară și învățare a procesului de transformare a copilului, precum creșterea psihologică ca identitate, se presupune un mediu transformabil în care copilul găsește indici stabili care îi dă siguranță. Unii educatori, profesori exercită o putere supra-autoritară asupra copiilor, ceea ce limitează plăcerea de a fi ei înșiși și plăcerea de a învăța. Fiecare copil trebuie să-și poată afirma identitatea în cadrul instituției preșcolare și școlare pentru a deveni oameni responsabili și armonioși. Plăcerea de a comunica, de a crea cu ceilalți, este garanția plăcerii de a fi o personalitate implicată-activ.

Se găsesc părinți care nu au suficientă flexibilitate, fără disponibilitatea necesară pentru dezvoltarea armonioasă a copilului lor. Reprimarea „plăcerii de a face”, a trăi și a exprima fantasmele, limitează capacitățile creative și de comunicare. Cu acești părinți este necesar să creăm un mediu de încredere, astfel încât să accepte să vorbească despre rezistența, cererile și agresivitatea lor. Nu este vorba de blamarea lor și nici de adoptarea unui discurs moralizant, ci de deschiderea ochilor asupra copilului propriu, astfel încât să înțeleagă că suferă, că se confruntă cu o stare de rău, accentuată de rigiditatea lui. Fiecare copil are nevoie ca să se simtă iubit și are referințe clare și ferme. Încurajarea învățării prin activități și jocuri care facilitează accesul copilului la sentimentul de continuitate al plăcerii de a fi singur deschis către ceilalți. Referințele teoretice pot ajuta psihologul, educatorul, să își depășească neputința în fața complexității comportamentului copiilor, oferindu-le securitatea și coerența necesară între ceea ce fac și ceea ce spun pentru a ajuta copiii mai eficient. Reflectăm și analizăm, *ce este corpul în stadiul senso-motor*, cum este acceptat sau respins de subiectul însuși, de instituție și societate; care sunt „fantasmele”, înțelese ca „producții imaginare inconștiente capabile să motiveze comportamente ale căror subiect nu are conștiința”, care vor fi piesele cheie pentru atingerea sau nu, autonomiei personale.

Conceptul fantasmei din perspectiva științifică. În literatura psihopedagogică termenul de *fantasmă* poate fi întâlnit ca *fantomă*, *fantezie*.

În lucrările lui Freud se găsește la început, discernământul fanteziei. *Fantezia* /*fantasma* ca funcție psihică, se referă la o oportunitate pentru dezvoltarea imaginației și unde, de exemplu, se pot juca impulsurile psihice și conflictele ce pot fi redată într-un cadru virtual: „fantezie”, trecând astfel, de la fantezie la o structură de matrice de comportamente, legate de dorință. Fantasma având două fațete, pe de o parte, valoarea sa inventivă, de articulare a

imaginației care oferă un posibil scenariu pentru impulsuri - până la sosirea producțiilor artistice și pe de altă parte, fațeta sa de determinism, în posibilitățile de acțiune ale unui subiect [10].

Potrivit lui Lacan, componenta simbolică a fantasmei este inclusă foarte devreme în cadrul vieții unui copil, deoarece mama sa (sau un alt îngrijitor primar) a fost *un vorbitor* și a fost stabilită relația cu mult timp înainte de nașterea copilului și cu obiecte pe care copilul le cere, este structurat în termeni de limbaj delimitând lumea în obiecte diferențiale, discrete - acesta fiind, în termenii limbajului care va structura lumea. Copilul găsește această structură din prima zi, dacă nu chiar mai devreme, din uter (în timp ce mama vorbește cu copilul), cu mult înainte ca acesta să fie înțeles, acceptat, asimilat sau reprodus într-o vorbire. Cu alte cuvinte, este introdusă imediat o realitate dincolo de mamă și relația ei corporală cu copilul, pentru faptul că mama însăși este o vorbire. Limbajul, ca cel care este dincolo de ambele ființe umane prezente în întâlnirea mamă-copil este introdus îndată ce mama îi vorbește copilului. În traducerea franceză pe care Lacan o propune pentru termenul „*fantasma*” este *fantezie*, care indică ceva mai asemănător cu capriciul, pofta, dorința, imaginația fantezistă sau idee fantastică. Lacan critică noțiunea de „*phantasma*” (cu ph) a lui Klein ca fiind pur imaginară, precum implicând nimic altceva decât axa imaginară în care se găsește mama, ea fiind ca un factor satisfăcător, fie factorul frustrării; adică: ca obiect bun sau rău. Lacan este de acord că mama se află în două registre diferite, dar nu este *bine* versus *rău*; dar mai cu seamă, mama versus dorința ei, dorință de altceva, adică dorința ei structurat de semnificant. În acest sens, implicit, critica lui este că noțiunea de fantasmă în opera lui Klein se referă numai la axa imaginară. Termenul francez pe care îl preferă este *fantomă*, care se referă atât la axa imaginara în ceea ce privește axa simbolică: pentru *fantomă*, așa cum o înțelege Lacan, imaginarul a fost transformat, structurat, sau suprascris de simbolic [7].

Teoreticieni Melanie Klein și Donald W. Winnicott fiind axați pe eforturile interpersonale ale copilului pentru câștigarea siguranței, dragostei, empatiei, admirației și încrederii. Melanie Klein a descoperit asta din primele momente a vieții, copiii construiesc ceea ce ea numea fantome, referindu-se la lumea inconștientă a copilului „realul-ireal”. Klein a folosit termenul „*fantomă*”, în afară de *fantezie*, pentru a descrie gânduri inconștiente și dorințe care nu sunt neapărat reale, în concepția sa, fantoma creează lumea imaginației. Prin procesele fantome, copilul testează primitiv și construiește experiențele sale interioare și în afara. Realitatea externă poate influența și modifica treptat, sensul nerealist al realității care creează fantoma [9].

Klein, în 1952, vorbește despre *fantezie* în următorii termeni: „Concepția mea despre *fantezie* în copilăria timpurie este că rădăcinile ei sunt instinctive (unități) și revine la poziția lui Susan Isaccs, care mai târziu în 1959, a menționat că: „*Fantezia* este (în primă instanță) corolarul mental, reprezentantul psihic, al instinctului. Nu există impuls, nu există dorință sau răspuns instinctiv care nu este experimentat ca *fantezie* inconștientă. O *fantezie* reprezintă conținutul particular al impulsurilor sau sentimentelor (de exemplu, dorințe, temeri, anxietăți,

triumfuri, iubire sau durere) care predomină în minte, la un moment dat”. Deci, aparent, dacă fantezia inconștientă este un mijloc de a face față pierderii atotputerniciei copilăriei, aceasta este cu mult înaintea „primei mari dezamăgiri”, primul mare eșec al câmpului simbolic aparent. Fantezia este prezentă de la începutul vieții subiectului și se pare că este, de asemenea, independentă de domeniul simbolic [8].

Când Winnicott a scris prima sa lucrare, în care a descris tehnica lui de observare înșelător de simplă, a fost încă în primele etape ale învățării psihanaliza copilului. Ideile lui Melanie Klein au avut o mare influență asupra formării lui Winnicott, care a încercat să interpreteze sensul simbolic a instrumentelor/a jucăriilor cu care interacționează copilul. În celebra frază a lui Winnicott „nu există așa ceva ca un copil” se înțelege mai ușor, copiii ca parte integrantă a „unității mamă-copil”. Winnicott și-a imaginat relația dintre mamă și copil ca fiind o colaborare a doi parteneri foarte inegali. Sarcina mamei este de a „micșora” dimensiunea copilului pentru a înțelege nevoile lui, deoarece copilul nu se poate extinde la dimensiunea adultului. Mama care este suficient de bună îi oferă copilului un sprijin suficient, stăpânește și cele mai primitive temeri, frustrări imaginabile [9].

Bernard Aucouturier în lucrările sale, vorbește despre fantasmăle de acțiune constituite din transformările impozitate pe fondul plăcerii, care vor deriva spre reprezentările mentale și spre dezvoltarea psihicului. Teoria lui Aucouturier despre întregul corp și tulburările sale, prezintă conturul procesului de constituire a continentului psihic, a imaginii în sine și a patologiei sale prin absența oglinzii de plăcerea relației cu celălalt [6].

Aucouturier, se referă la termenul de acțiune ca element indispensabil atunci când oferă experiențe, în funcție de modul în care acestea sunt trăite, acestea vor fi transformate diferit, adică succesul acțiunii copilului va depinde de plăcerea mamei când el acționează asupra lui, acest lucru îi va condiționa evoluția. În acest fel, experiențele plăcute, cum ar fi satisfacerea nevoilor lor, vor produce o transformare plăcută și reciprocă, întrucât la bebeluș dispar tensiunile cauzate de deficiențele interne și generează transformarea, deoarece copilul va putea trăi dispariția, din partea mamei (ca obiect care satisface) cu plăcere, pierzându-l și recuperându-l. În același mod, în această etapă natală există și experiențe neplăcute în cadrul experiențelor bebelușului, cum ar fi lipsa disponibilității mamei și eșecul repetat al acțiunilor sale de a încerca să o recupereze, în acest fel procesul de transformare nu va avea loc într-un mod acceptabil, provocând, în consecință, o stare de disconfort care poate provoca o căutare (energică) de impuls a obiectului în absența sa, până când percepe că există o anumită schimbare, ceea ce îi va genera satisfacția [2].

Fantasmăle de acțiune, așa cum s-a menționat anterior, sunt reprezentări iluzorii ale acțiunii care urmăresc calmarea realității și recuperarea obiectului pierdut; cu ele se naște dorința de acțiune și plăcerea în relație cu obiectul. Acest lucru este evidențiat de către Bernard Aucouturier (2004): „O reprezentare iluzorie a acțiunii destinată să facă față realității, este o fantasmă al acțiunii care permite copilului, în jurul lunii a șasea, să recupereze obiectul

pierdut și să acționeze imaginar asupra acestuia, obținând astfel ca rezultat securitate afectivă și plăcerea” [4, p.52].

Fantasmele de acțiune creează o satisfacție pentru recăpătarea plăcerii și recreerea mamei sale în lipsa copilului, motiv pentru care autorul îl definește ca o fantasmă, deja ce este născut dintr-o pierdere; ei sunt plini de insatisfacție, deoarece este tot ce copilul vrea să aibă și nu are.

Din această cauză, dacă aceste deficiențe sau fantasme sunt trăite într-un mediu afectiv constant, coerent și liniștitor, ele pot fi exprimate fără violență pulsională, ce se vor transforma și garanta plăcerea unității și continuitatea obiectului. Este important să subliniem faptul că fantasmele de acțiune sunt caracterizate prin pulsionalitatea/forța lor, copilul le recrează din propriul său psihic și de aceea se naște importanța transformării lor în acte simbolice, întotdeauna pe un fundal de plăcere [4, p.53].

Aucouturier (2004) dezvoltă fantasmele acțiunii în lucrările sale teoretico-practice, printre care găsim:

Fantasmele de atașament: născute din sincronizarea dintre mamă și copil. Ele dau naștere dorinței de regresie și de a fi protejat de dependența emoțională. Acest lucru îl va ajuta la diminuarea contactului cu siguranța și distanțarea corporală. Corespunde cu primă fază orală.

Un nou-născut care se află într-o situație de nemulțumire orală, dacă nu primește un răspuns la nevoia sa de hrană, își sugă degetul mare. Adică se caută prin acțiune de transformare corporală să reînvie plăcerea zonei orale pentru a înlocui răspunsul mamei. Mai târziu (6-8 luni), această acțiune va permite să imagineze acțiunea fără a o retrăi efectiv (prima gândire a acțiunii inconștiente), reproducerea imaginii acțiunii.

Fantasmele dominante: se referă la dorința sadică asupra obiectului, cu dorința de a-l controla sau distruge și astfel având loc, separarea. Ele exprimă, de fapt, eliberarea stăpânirii obiectului asupra lui. Corespund unei a doua perioade a fazei orale, de exemplu în acțiuni precum apariția dorinței de a mușca.

Primele acțiuni care sunt reproduse sunt cele legate de oralitate. În etapa senso-motorie copilul acumulează experiențe prin interacțiunile care apar din abilitățile motorii: copilul este manipulat, ridicat, echilibrat, întors, atins, mângâiat ș.a., există transformări care sunt experimentate cu plăcere de către copil. Reproducerea acestor senzații, cu încercările sale motorii de explorare și învățare, are un sens dublu, maturizarea și reproducerea interacțiunii trăite cu plăcere. Pentru a se identifica, copiii încorporează obiectul mamei în sine ca obiect al iubirii. Când copilul primește îngrijire, el experimentează transformări corporale și emoționale; Aceste transformări obținute, necesită mamei ca și ea să fie transformată; ambii trăiesc transformări reciproce vii care caracterizează interacțiunile lor. În aceste interacțiuni copilul încorporează obiectul mamă: senzațiile, tonul, mișcărilor, efectele plăcerii. Obiectul este în el, el este total identificat cu obiectul. Din această identificare primară îi asigură copilului procesul de naștere a identității sale. Aceste transformări înregistrate în organism și

născute din interacțiuni permit bebelușului de câteva luni să producă fantasme de acțiune în absența satisfacției (de exemplu, fantasma devoțiunii și distrugerii îndreptate către mamă și legată de oralitate: mușcarea sânelui).

Dacă copilul nu exprimă plăcerea distrugerii mamei-*obiect*, agresivitatea reprimată duce la tulburări în construcția identității, în comunicare și în dorința de a iubi și de a fi iubit; pe de altă parte, învinovățirea plăcerii distrugerii produce distrugerea reprezentărilor mamei, iar consecința este frustrarea pierderii mamei.

Ca urmare a expresiei fantasmelor de acțiune, se găsesc o serie întreagă de jocuri și acțiuni care sunt legate de ele și evoluția acestora poate fi observată. Aucouturier (2004) evidențiază aceste acțiuni, care sunt dezvoltate mai jos:

- **a aduna și separă:** sunt legate de fantezmele de întrepătrundere, penetrare, încorporare, respingere și agresivitate, care își au originea în experiențele de hrănire.
- **a apuca / a înșfăca:** sunt acțiuni ce dau continuitate fantasmelor de absorbție și oferă o anumită siguranță asupra propriilor acțiuni.
- **a decola, zbura, ateriza, cădea, întoarce, oscila:** toate aceste acțiuni sunt legate de fantezmele de ridicare, îndreptare, și trecerea de la poziția orizontală la verticalizare. Atingerea verticalității favorizează construcția schemei corporale într-un mod inconștient, permițând securitatea ajustării posturale. Copilul va repeta aceste acțiuni pentru plăcerea de a se simți unificat. Verticalizarea va permite eliberarea mâinilor favorizând psihomotricitatea fină, precum și dobândirea noțiunilor de direcție, dimensiunea planului vertical și la rândul său, spațial; de unde va putea transforma mai întâi un spațiu topologic și mai târziu, cu ajutorul unei descentrări tonico-emoționale, spațiul euclidian.
- **a alerga:** presupune plăcere și afirmarea dorinței de libertate, deși poate fi folosită și ca mijloc pentru a obține conținere și iubire (cum ar fi: alergarea, sărirea în brațele mamei).
- **de-a prinsă:** a se juca cu echilibru fără a-l pierde și a avea frică fără a avea, copiii pun în joc nesiguranța părinților cu dominanța lor sadică și de afirmare, arătând din nou plăcerea omnipotenței, adică plăcerea de a fi însuși. În acest joc, precum și în punctul precedent, căderea intră ca un element important al acestei acțiuni, atunci când copilul va simți cu adevărat frică de la căderea proprie, el va coborî centrul de greutate la postura anterioară, care este cunoscută ca o reajustare tonică, adică va trăi un proces de asigurare care este legat de pierderea unității. Dacă are loc căderea, aceasta va provoca o schimbare instantanee a stării tonice, determinând pierderea omnipotenței, iar în această stare mama va fi singura care poate mângâia cu adevărat această pierdere. Dar căderea poate provoca și plăcere, acest lucru va indica un simptom al maturizării psihologice; de la 18 luni copilul va putea juca de-a prinsă / cu căderi fără frică.
- **a legăna:** este legat de fantasma de acțiune de „a pendula”, amintind engrama de acțiune a propriului mers a mamei în timpul sarcinii și a propriilor legănări de după naștere. Aceasta presupune o dorință de regres a acestor stări.

- **a sari în profunzime:** se relaționează cu căderea, întrucât este o evoluție a acestui joc și în ea se observă o expresie a fantasmei acțiunii de a zbura, ceea ce implică din nou un eșantion al omnipotenței sale și al propriei plăceri de a fi singur, în siguranță.
- **a se roti:** această acțiune este din nou legată de fantasma înălțării și îndreptării, faptul de a se transforma presupune pierderea celuilalt pentru a-l putea găsi, în timp ce se întoarce pe propria axă.
- **a da, a lua, a păstra:** toate acestea sunt legate de faza anală, cu actul de expulzare a materiilor fecale, din care se face un mare efort pentru a reține, a expulza și a se relaxa. Fantasma la care se face referire aici, este legată de atașament și separare. Urinarea este, de asemenea, un alt act legat de acest tip de jocuri și acțiuni, deși aici va intra în joc fantasma distrugerii și a inundației, ca reacție sadică a privării de alimente lichide, în unele cazuri, aceasta va scăpa dincolo de jocul în sine, provocând enurezis.

Identitatea și plăcerea fazei anale: copilul trăiește, între un an și doi ani, plăcerea de a-i oferi mamei, fecalele sale ca un cadou, ca un inter-schimb de plăcere, pentru îngrijirea sa; dar el păstrează voluntar scaunul, pentru a-și manifesta plăcerea de a controla mama care așteaptă întotdeauna acest dar. Reținerea materiilor fecale este un act inconștient care evocă faptul de a se separa de mamă și de a spune: „Eu sunt proprietarul de mine și de deciziile mele”. Este un copil capabil să spună „NU”. Aceasta înseamnă că faza anală, adică controlul sfincterelor, decis de copil este, de asemenea, o modalitate de a se separa de obiect, o separare mai des, la nivel inconștient. Acțiunile manifestate și jocurile implementate ar fi:

- **a umple și a goli:** aceste acțiuni sunt legate de alternarea absorbției și expulzării, menținând un anumit paralelism cu acțiunea de a suge.

- **jocul de plăcere senzorial-motorie:** sunt acțiuni sau jocuri de asigurare împotriva pierderii mamei, pentru a garanta unitatea plăcerii lor și afirmarea de sine, vor fi o ușă de acces la jocurile de identificare. Acest lucru este demonstrat de Aucouturier (2014): „Jocurile de echilibrare și de dezechilibre, de căderea, sărituri, virajuri, balansări, sunt activități care stresează intens Sistemul labirintic și stimulează în special, mușchii de echilibru” [4, p.88].

- **Jocul de asigurare profundă:** oferă securitate copilului, sunt caracterizate prin repetitivitate și se bazează pe frica de a fi distruse sau abandonate. Acest lucru este reflectat de Aucouturier (2004): „Jocurile de reasigurare profundă, cum ar fi jocurile de distrugere, de plăcere senzorială, de a se proteja cu o acoperire, de a se ascunde, de a fi persecutat și de identificare cu agresorul, au funcția specifică de a asigura pe copil din nou și din nou, de pierderea inițială de sine, el-însuși și obiectul matern” [4, p.89].

Dacă în toată etapa anterioară acțiunile și jocul au fost concentrate pe plăcerea de a fi singur, și s-a manifestat prin jocuri de atotputernicie /omnipotență, apropiindu-se și îndepărtându-se de celălalt, a distruge și a construi, acum intră în joc o nouă etapă, în care acțiunile vor fi înregistrate sau transformate, relaționate cu fantezmele de acțiune, care sunt legate de dobândirea propriei identități, aici vor intra în joc genitalitatea și autoidentificarea

sau nu, cu părinții, vor deschide, de asemenea, calea către activitatea operațională, cu un nivel mai mare de simbolizare și reprezentare.

Concluzie. „*Eu cred în copil, cred în modul original de a fi copil, cred în educatorul care respectă acea originalitate și care îi favorizează evoluția și-l plasează în centrul dispozitivului educațional. A crede în copil este în primul rând, dea-i oferi afecțiune, tandrețe și un cadru de acțiune cât se poate de stabil, pentru a susține un sentiment de securitate, necesar dezvoltării tuturor funcțiilor sale*” (Aucouturier, 2013).

Se face o referire la această frază, deoarece este reflecția finală, învățând să credem în copil, în importanța lui de a-și comunica emoțiile prin expresivitatea sa motorie care se află într-o relație cu obiectele și cu spațiul ce îl înconjoară, îl determinăm spre acțiune. A crede într-un educator/ terapeut care generează spațiile de activitate motorie, jocuri și acțiuni de liberă practică, vom ajuta la oferirea unei dezvoltări armonioase, plină de siguranță și încredere în propriul eu.

Copilul, încă de la naștere, se poate simți ca o ființă de acțiune. Acest lucru se realizează într-o mare măsură atunci când își construiește echilibrul, își dezvoltă posturile și deplasările sale (adică atunci când se rotește, se târăște, se așază, se plimbă etc.) astfel, atingând stăpânirea progresivă a propriului corp care integrează tonul și postura. Acesta este domeniul progresiv a propriului corp, care îl aduce pe copil să-și construiască securitatea posturală și acest lucru îl predispune la acțiune. Dacă această acțiune este pe deplin dezvoltată de copil și poate explora obiectele din mediul său, copilul experimentează procese senzitive complexe și cognitive, cum ar fi anticiparea, atunci când se gândește la ce va face, unde va merge, planificarea acțiunilor sale motorii, îi permite să fie eficient și toate acestea stau la baza inteligenței practice la copilul mic. Analizând copiii din perspectiva psihanalitică, avem posibilitate de a-i înțelege, ajuta, ghida în procesul formării, cunoașterii propriului corp și eu, generând astfel noi perspective de mișcare și astfel se pot mobiliza emoțiile sau elibera de blocaje, care au fost abordate și însoțite, rezultând într-o nouă formă de retenție și de ajutor pentru educătorii care însoțesc și educă copiii. Aceste dovezi pot fi văzute și în sesiunile desfășurate sub utilizarea unui joc, activități de explorare, care pot fi dezvoltate și ulterior aplicate la practică.

Vorbind despre dezvoltarea intrauterină, nașterea și prima etapă infantilă, vorbim despre natura înrudită a pântecului, adâncimile mării, inconștientul, fantasmemele etc. Toate acestea sunt marele ocean, din care se naște personalitatea umană. Alături de dorința de a merge pe pământ (de a te naște), există întotdeauna o dorință regresivă în noi de a ne întoarce în ocean (pânțelele mamei), abandonat în cele mai vechi timpuri. Probabil, prima etapă a dezvoltării personale, este una din cele mai importante și constă în separarea copilului de mamă, nașterea și nașterea psihică (termenul lui M. Mahler). Însăși nașterea, potrivit celor mai mulți psihanalisti, este un traumatism fiziologic și psihologic puternic, care mai târziu servește ca model universal (prototip) pentru situațiile asociate suferinței, disconfortului și anxietății. Rank se concentrează pe experiența unui copil smuls din senzațiile plăcute și naturale de

căldură, siguranță, plină de mulțumire și confort. A fi în afara pântecului mamei este, după părerea sa, cel mai puternic șoc pe care îl trăiește o persoană în timpul vieții sale. Toate celelalte suferințe sunt construite după chipul și asemănarea traumatismelor nașterii, ceea ce creează un rezervor de anxietate primară, a cărui porțiune individuală este eliberată ulterior în situații neplăcute sau amenințătoare. O experiență deosebit de puternică de anxietate este creată de episoade similare - o pauză cu un obiect semnificativ (iubit), pierderea respectului, traume corporale, orice pierdere emoțională - totul amintește unei persoane de sentimentul de neputință, ostilitate și frică experimentată prima dată când intră în această lume [13].

În procesul de dezvoltare, personalitatea învață să reziste unei asemenea frici. Desigur, copiii mici nu știu să facă acest lucru - își imaginează pierderea finală (moartea) ca o plecare, încercând să explice golul prin raționalizarea defensivă („el a fost rău, iar mama sa a plecat, iar eu sunt bun și ascultător”). Trebuie să ajutăm copiii să-și formeze mecanisme eficiente de combatere a anxietății, a pierderii, dar aproape orice situație de tipul corespunzător reactivă elementul primar. Desigur, fantasma devine un moment crucial al psihanalizei și desigur reorganizarea, este un efect produs de ea, dar cauzalitatea psihică nu provine din imaginar, ci din ceea ce fantasma implică și protejează subiectul. Este adevărat că reprezentările sunt încă în căutarea unui referent absolut în jurul căruia se organizează, aceasta este ceea ce generează viața bogată fantasmatică a copilului, bogăția jocurilor sale, multiplicitatea întrebărilor sale și producția sa simbolică fantastică, este adevărat că nu este, până când apare marea dezamăgire, când referentul încetează să mai fie fantasmatic începe să fie simbolic, atunci când copilul încetează să mai întrebe cine este „eu sunt cine sunt”, dar a fost întotdeauna pentru funcția simbolică, și nu pentru imaginar (fantasmatic) pentru cel pe care subiectul, și operația analistului trebuie să fie îndreptate către simbolic, cu riscul de a se oferi ca un obiect nou care încearcă să sigileze lipsa, un obiect din fantasmă.

Trebuie de subliniat importanța cadrului instituțional indiferent dacă este vorba de tip educațional sau terapeutic, concentrându-se mai ales pe relația simbolică dintre adult (educător sau terapeut) și copil, ce îi va permite să trăiască „fantasme” de fuzionalitate și găsire de „spații fuzionale” sau spații de acțiune comună, în care desfășurarea copilului se întâlnește cu ceea ce face adultul, această activitate practică fiind bazată pe dimensiunea fantasmatică a corpului și a acțiunii și într-un final fiind conștientizarea acestei fantasme care va permite să stabilească o „relație de ajutor” al cărei obiectiv este să poată obține o autonomie matură și responsabilă, subliniind importanța dialogului între adult și copil, dialog în care inițiativa este lăsată copilului și cere de la adultul o „înstrăinare de „corpul său social”, care va permite abolirea „rolurilor”, astfel încât să poată întâlni persoana și, în cadrul întâlnirii a două persoane, copil adult, să poată stabili o comunicare autentică cu un limbaj adult, structurat, intelectualizat și conceptual și o implicare a corpului ca loc simbolic, care în anumite ocazii va deveni o „oglinză” în care copilul își poate reflecta „fantasmele” [5].

În cele din urmă, și ca sinteză, putem spune că avem nevoie de o nouă cale educațională și terapeutică în explorarea inconștientului și a mecanismelor psihologice complexe care

susțin comportamentul uman, o explorare bazată pe dinamica corporală, care în mod direct atinge corpul în acțiune și expresia tonică-afectiv-emoțională.

Bibliografie

1. Aucouturier B. Actuar, Jugar, Pensar. Puntos de apoyo para la práctica psicomotriz educativa y terapéutica. Barcelona: Ed. Graó, 2018.
2. Aucouturier B. Que es un fantasma de accion y como se construye el pensamiento?. Tercera Formacion en la P.P.A. Perú: julio, 2008.
3. Aucouturier B. Mendel,G. Por qué los niños y las niñas se mueven tanto? Barcelona: Ed. Graó, 2007.
4. Aucouturier B. Los fantasmas de acción y la práctica psicomotriz. Barcelona: Ed. Graó, 2004.
5. Aucouturier B. Lapierre A. El cuerpo y el inconsciente en educación y terapia. Barcelona: Ed. Científico-Médica, 1980.
6. Cardinal D. R. Proyecto Pedagógico. Cuerpo, emoción y movimiento en armonía: la práctica psicomotriz de Bernard Aucouturier, implementada en la escuela maternal de la universidad pedagógica nacional. Bogotá, 2019. p. 72-83.
7. Fink B. XIV Encuentro internacional del campo Freudiano. Fantasías y el fantasma fundamental: una introducción. Revista digital de la Escuela de la Orientacion Lacaniana, Pennsylvania: julio, 2005.
8. Sosa Solís V. E. Reflections on Fantasy in Melanie Klein's work. México, 2006. Disponibil: <http://www.cartapsi.org/new/reflexiones-sobre-la-fantasia-en-la-obra-de-melanie-klein/> [vizitat: 23.08.2020].
9. Sollod R.N. et all. Teorías de la personalidad: Debajo de la mascara. México: McGraw-Hill, Capitulo 7, Melanie Klein y Donald W. Winnicott: La herencia psicoanalítica: teorías de las relaciones objetales, 2009. p. 149 – 170.
10. Zelis O.P. La conceptualización del fantasma: Distintos niveles de lectura que iluminan diversas perspectivas del sujeto. PsicoMundo, 2013. Disponibil:<http://www.psicomundo.com/foros/investigacion/zelis6.htm> [vizitat: 25.08.2020].
11. Забара И.В. Феномен «желания» как системообразующий фактор фантазма. Международный научно-исследовательский журнал. № 12 (66).Часть 2. p.65-68. Disponibil: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.66.086>. [vizitat: 21.08.2020].
12. Калина Н.Ф. Фантазм в психоаналитической психотерапии. Таврическая академия ФГАОУ ВО «КФУ им. В. И. Вернадского». Крым, 2015. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/fantazm-v-psihoanaliticheskoy-psihoterapii/viewer> [vizitat:15.08.2020].
13. Калина Н.Ф. Основы психоанализа. Терапия проблем, связанных с личностным развитием. М.: Рефл-бук, 2001. 349p. Disponibil: <http://yanko.lib.ru/books/psycho/kalina-base-of-psychoanalysis.htm> [vizitat: 19.08.2020].